

útjai a falu végéig éveken át meg voltak keserítve. Mesélték, hogy aznap viszont Milan nem tett semmit, csak némán ment mögötte az úton, nézett a lába elé, rugdosott maga előtt unottan egy követ egy darabig, de amikor túl messzire repült, otthagya, nem ment utána. Talán éppen azon törte a fejét, hogyan fog macskákat kínozni, talán már részletesen eltervezte, hogyan fogja Boženka elcsábított macskáit felakasztani, nyakukba fenni a padláson tartott ruhaszárító kötelet.

De arra is gondoltak, hogy Milannak valami egészen más, valami sokkal rettentőbb járt a fejében utolsó útján hazafelé. Talán már tényleg azon törte a fejét, hogy megöli magát. Páran azt is mondták, hogy végig az apjára gondolt, aki már éppen befejezte a műszakot a járdában és dühtől forttyogva hazafelé tartott. Mondogatták, hogy Milan talán az apjától rettegett. Talán attól félt, ha az apja rajtakapja, ugyanazt fogja tenni vele, amit ő a macskákkal.

Palócföld, 2011/1.

(Kálmán Gábor 1982-ben született Érsekújváron. Verset és prózát ír.)

BEJÁRÓ

Kozák Ignác Tibor

A FIATAL ÍRÓK SZÖVETSÉGE

avagy az elmúlt 12 év kis tükré

A Szépirodalmi Figyelő Bejáró rovatában már megjelent az online kapcsolatokat kultúraterjesztésre használó két irodalmi csoportról egy-egy írás, most pedig Pion István előző számban közölt, a József Attila Körről (JAK) szóló munkája után a Fiatalkor Szövetségéről (FISZ) is átfogó jellegű cikk készült, elsősorban azért, hogy támogatást adjon az irodalmi élet szervezéséhez. A FISZ 12 éves fennállásának alkalmából e cikkben az alapító okiratban megfogalmazott célokon keresztül fogom megvizsgálni a mai fiatal irodalmi szervezetek működési lehetőségeit. Meglátásom szerint az összes írószervezetnek folyamatosan át kell gondolnia jövőbeli szerepvállalását az irodalmi közéletben, és ehhez kapcsolódóan mind anyagi, mind pedig személyes erőforrásaik megfelelő fókuszálását, hiszen a kultúrátámogatás esetleges további csökkenése még nagyobb figyelemhiányt okozhat az irodalom vonatkozásában, ami végső soron irodalmi életünk rohamos elszegényedését eredményezheti.

A Fiatalkor Szövetsége 1998. szeptember 2-án alakult. A FISZ-t alapító L. Simon László, Tomkiss Tamás és Janox (Csernus János) együtt jártak az ELTE-re és az ottani Az Irodalom Visszavág című folyóirat szerkesztőiként ismerték meg egymást. Hozzájuk csatlakozott később H. Nagy Péter, akit '98 nyarának végén, a JAK-táborban vontak be az alapítás körüli megbeszélésekbe.

A FISZ megalapítását elsősorban az motiválhatta, hogy leendő tagjai úgy érezték: a korabeli irodalmi közéletben háttérbe vannak szorítva. A „felnőtt” irodalmi közegben a Magyar Írószövetség, a fiatalok között pedig a JAK dominált a kilencvenes éveknek ezen szakaszában. Ezen felül a határon túliak sem kerülhettek be a JAK-ba, mert az formai okokból nem fogadta el jelentkezésü-

ket. Nem sokkal később a JAK is módosította az alapszabályát ez ügyben.¹

A FISZ alapítói mindezekén túl azt gondolták, hogy egy új szervezet révén megjelenési esélyeik növelésére is lehetőség nyílt. 1998-ban még egy-egy szerző írószervezetek által megjelentetett első kötete valódi lehetőséget jelentett az irodalmi közéletbe való belépésre, hiszen az első kötet jóval nagyobb presztízsű volt, mint amilyen napjainkban. Az akkor még kifejezetten esemény- és papírközpontú (offline) irodalmi életben a könyv az irodalmi tekintély maximalizálására szolgált, míg az aktuális vélemények artikulálására a folyóiratok nyújtottak lehetőséget.

Ma már az is elképzelhetetlen, hogy 15 fiatal író frissen megalakult egyesülete bekerüljön a napi hírekbe, a rádióba vagy a televízióba, de ezt a FISZ sikeresen elérte. Az Írószövetség épületében megtartott sajtótájékoztatóról a legtöbb nyomtatott orgánus hírt adott, így a Népszabadság, a Napi Magyarország, az Élet és Irodalom, a Világgazdaság, a Magyar Narancs, a Népszava és a Magyar Hírlap, de még a Magyar Rádió is tudósított az eseményről.

A FISZ megjelenését azonban kezdetektől fogva kritikus és ellenséges hangok fogadták. A sajtóvisszhangból jól érzékelhető, hogy vélhetően az irodalmi keretösszeg változatlanlansága miatt a régebbi szereplők idegenkedtek a FISZ-tól. Még a FISZ-t a későbbiekben támogató Írószövetség akkori elnöke, Pomogáts Béla is azt nyilatkozta: „a gombamód szaporodó szervezetek miatt egyre kevesebbet kapnak a támogatási körben lévők”.² Az erős ellenszenv lehetséges okaira L. Simon László karakteres írása is rávilágít a Szépirodalmi Figyelő első megjelent számában: „aki az egyedüli hatalmi és legitimációs szereplő Írószövetséget siratja, az a szocializmust, annak idejémtúlt szervezeti struktúráját siratja, gyászolja. [...] Attól, hogy mindent megteszünk az ellentétes csoportok vagy prominens írószemélyek egy szervezetben tartásáért, az a szervezet még nem lesz élő, tényleges problémákat megoldó és párbeszédet kezdeményező. Arra van szükség, hogy egymástól független, de ténylegesen működő szervezetek jelenítsék meg a különféle érdekeket.”³

1 HAKLIK Norbert, *Fölkavartuk az erdélyi irodalom állóvizét – interjú Sánta Attilával, az Előretolt Helyőrség szerkesztőjével*, Napi Magyarország 1999. március 27.

2 BIHARI László, *Új írószervezet: FISZ*, Magyar Hírlap 1998. szeptember 3.

3 L. SIMON László, *Előszó*, Szépirodalmi Figyelő 1999/1. (kötetben: *FISZ Évkönyv 2003. A Fiatal Írók Szövetsége tevékenységéről*, FISZ, Budapest, 2003, 25–26).

A korabeli cikkekből az is kiderül, hogy mennyi pénzről volt szó. Gáspár György, a Nemzeti Kulturális Örökség Minisztériumának egykori tanácsosa a keretszámokról azt nyilatkozta annak idején: a 27,5 millió forintból 24 milliót a hét reprezentatív szervezet kapott meg, a fennmaradó 3,5 millió pedig kilenc kisebb jelentőségű szervezetnek kellett osztóznia.⁴

Ebből a nagyobb részből kapott a FISZ rögtön 1,7 milliót – mondta el kérdésre válaszolva L. Simon László. 2008-ban a FISZ támogatása jócskán egymillió forint alatt volt: ezt figyelembe véve jól érzékelhető, milyen jelentős támogatás volt ez az összeg az akkori „közös kalapból”, és miért fogadta a többi irodalmi szervezet ellenérzésekkel a FISZ '98-as létrejöttét. Az ellenszenv másik oka az volt, hogy a szervezetről többen azt gondolták: a FISZ túlságosan is köthető az akkori Fideszhez, ami ellen L. Simon a szervezet nevében tiltakozott. „Olyan új generációs szervezetre van szükség – nyilatkozta akkor L. Simon –, ami egyetlen stílusirányzatot és irodalmi iskolát sem kíván kirekeszteni.”⁵

L. Simon László

A friss szervezetnek az alapító okiratában megfogalmazott célja volt, hogy regionális irodákat hozzon létre, és bevonja a határon túli magyar irodalmat a hazai irodalmi életbe. Bár a Vajdaságban és Erdélyben többször vettek részt irodalmi eseményeken, tagtoborzó és felolvasóközutákat is szerveztek, valódi áttörés nem következett be ezen a területen. A szervezeti kapcsolattartás 2000-től forráshiány miatt szinte teljesen elhalt. Ma próbálja újra felvenni a rendszeres kapcsolatot az új elnökség, a folyamatos jelenlét hiánya miatt azonban még mindig jelentős a lemaradás. Ennek egyik kézenfekvő oka, hogy a mai fiatal alkotók egy jó része nem ismeri a szervezetet. Ez itthon és a határon túliak esetében is nagy probléma, ami jelentősen gátolja a FISZ tagságának további növekedését.

4 CSERI Péter, *Új igénylő a tortaszeteletésnél*, Népszabadság 1998. szeptember 7.

5 Uo.

1999-ben jelent meg a szervezet első saját, FISZ Könyvek című sorozata, melyet Thimár Attila és H. Nagy Péter szerkesztett. Ezekkel a kötetekkel próbálta a FISZ saját szerzőit az irodalmi köztudatba emelni. Valamivel később az egyesület folyóirata, a Szépirodalmi Figyelő is létrejött: az akkoriban negyedévente megjelenő lap célja a szemlézés és a válogató vizsgálódás volt, minden magyar nyelven alkotó író, költő és esszéista tevékenységére kiterjesztve, aki még nem töltötte be a 35. életévét. A folyóirat rendszeres szemlélő szépirodalmi másodközléseivel máig egyedülálló a hazai folyóiratpiacon.

A szervezet első elnökeként L. Simon László mindent elkövetett, hogy a FISZ-t minden területen a „felnőttekkel” egyenrangúvá tegye. Az egyesület második életében, 2000-ben a pénzügyi lehetőségek radikális szűkülése következtében egy minisztériumi egyeztető párbeszéd során felvetődött a JAK-kal való egyesülés lehetősége is. Ez a lépés az akkori vélekedés szerint növelhette volna a két szervezet lobbierjét, így L. Simon Menyhért Annával, a JAK akkori elnökével egyeztetve a JAK közgyűlése elé bocsátotta a javaslatot. A sziglieti táborban heves és személyeskedésektől sem mentes vita után a javaslatot végül leszavazták.⁶

Bár a FISZ-nek ebben az időben folyamatosan növekszik a tagsága, és 2001-től táborot is szerveznek a JAK-táborok mintájára, a szervezetnek tovább kell küzdenie az árnyékkal, amit a jóval kiterjedtebb hálózattal rendelkező JAK vet rá. 2002-ben megindították a Hortus Conclusus című sorozatot is, amely leginkább a már kötettel rendelkező, pályájuk kezdeti szakaszát lezáró íróknak ad lehetőséget újabb publikálásra. A sorozat évente változó címszámmal mind a mai napig megjelenik.

A FISZ mindennapi életének legnagyobb nehézségét az irodalmi közéletbe való becsatlakozás és a láthatóság hiánya jelentette, a kiadványok nagyobb része ugyanis nem tudott bekerülni az igazán elismert kötetek közé, és a szerzők bármilyen rendszeresen tűntek is fel az irodalmi élet belső eseményein, nem voltak képesek a legszélesebb szakmai és olvasói közönség szempontjából is ismertté válni.

Bár a szervezet intézményi oldalról bekerült az irodalom döntéshozói köreibé, és ilyen szempontból azonos súlyra tett szert, mint a nagyobb létszámú és nagyobb múltú JAK, ez az egyes tagok szint-

6 T. Z., *Szitokszó lett a költő? Hol tart ma a fiatal magyar irodalom?*, Népszabadság 2001. december 7.

jén nem feltétlenül jelent meg közvetlen haszonként. A két szervezet közötti párhuzamosságok nem hozták el a várt párbeszédet, sőt a kánonon belüli ellentétek is elmélyülmi látszottak a kétezres évek elején. Sok tekintetben nőtt a szervezetek tagjai közti irodalomszemléleti és ideológiai szakadék; a szembenálló táborok tagjai közé besorolódtak azok a fiatalabb generációk is, akik számára a csoportok főként informális szerepükben voltak fontosak és nem szolgáltak szellemi bázisként.

A FISZ kezdetben lelkesen szervezett vidéki és határon túli programjai idővel ritkábbá váltak, s a hazai rendezvények száma is csökkent a forráshiány miatt. Ráadásul az internetes megjelenést sem sikerült a kor követelményeinek megfelelően megvalósítani: bár a szervezetet sikerült a világhálón keresztül is elérhetővé tenni, az nem tudta kihasználni a felületet a szervezetépítés szempontjából.

Még 2002-ben az önállósodás útjára lépett a Szépirodalmi Figyelő; új szerepében kéthavi lap lett új szerkesztői gárdával, ahonnan a 35. évüket betöltő FISZ-tagok lemondtak pozícióikról. Ebben az évben került a szerkesztők közé Pápay György is, a lap jelenlegi főszerkesztője.

2004-ben az utódját kereső L. Simon László utolsó elnöki cselekedetként a FISZ-t a Rottenbiller utcai albérlétekből a jelenlegi írószövetségi szobába helyezte át. Abba szobába, amely ma is egyszerre funkcionál fő bázisként, irodaként és könyvraktárként. Az elnökválasztás egyetlen pályázója, Bednanincs Gábor került ebben az évben a FISZ élére. Nem volt könnyű helyzetben, hiszen a szervezet működési támogatása és egyéb forrásai 2005-ben a korábbiakhoz képest tovább csökkentek. Az új elnök a 95 fős egyesülettel a FISZ Könyvek kiadására fókuszált, ennek hatására viszont kényszerűen csökkenteni kellett a népszerűsítő programok számát. A FISZ ismertsége és közéleti beágyazódása emiatt továbbra sem tudott a megfelelő mértékben erősödni. A támogatás csökkenésnek oka az volt, hogy a szervezet támogatása a miniszteri keretből (amely sokkal rugalmasabb finanszírozást tett lehetővé) átkerült a Nemzeti Civil Alaphoz, ahol a nagyobb számú igénylő értelemszerűen kisebb összegre számíthatott.

A FISZ a problémák megoldására és tagtoborzás céljából pályázatot hirdetett: a líra és próza kategóriában meghirdetett pályázat nyertesinek kötetmegjelentetési lehetőséget ajánlott. A megjelenési ígéret hatása az előzményeket figyelembe véve megdöbbentően sikeres volt: a több mint 600 pályázat azóta is egyedülállóan magas számot

jelent. Ez is jól mutatja, hogy nem az írási kedv hiányzik a fiatalokból, hanem inkább az irodalmi szervezetekhez való csatlakozás igénye.

2005-ben megjelenik egy amerikanista illetve germanista tanulmányokat tartalmazó kötet, de ezeket sem követi több hasonló kiadvány forráshiány miatt. A szervezet ekkor kerül történetének legkomolyabb válságába. Bár a tagság száma növekszik, a FISZ az átalakult NKA pályázati támogatásokból (ahová a kötettámogatási pályázatok is tartoznak az akkori elvárás rendszer miatt) kimarad. Egyetlen forrásuk az NCA pályázata, melynek támogatási összege még az 1998-as támogatáshoz képest is csökkenő tendenciákat mutat – egészen 2008-ig. Ezekben az években a szervezet a külső programok, sőt a kiadott könyvek tekintetében is takaréklángon működik.

Ennek ellenére is folyik havonta műhelymunka, és felolvasóestek is zajlanak, amelyek eredményeit viszont kevés esetben sikerül írott formába önteni, vagyis az irodalmi közélet valódi nyilvánosságát képező folyóiratokba nem sikerül eljuttatni a tagság legnagyobb részét. A szervezet alapvető problémájává válik, hogy a tagság és a szimpatizánsok jelentős hányada egyre kevésbé mozgósítható. Ráadásul a '90-es évek vezető nyomtatott folyóiratai közül több is figyelemhátrányba szorult a kétezres évek derekára. Ezzel együtt a tagság publikációs lehetőségei is csökkentek, mert a tagok munkáit jobban elfogadó, FISZ közeli lapokat inkább az idősebb szerzők művei töltötték meg.

A FISZ mint kiadó pozíciója csak 2009-re változott meg, amikor a JAK-kal közösen 3-3 millió forintot nyert el öt-öt könyv tervezett kiadására (ebből a támogatásból a FISZ-nek hat könyvet sikerült megjelentetnie). 2008-ban a tagok száma 142 főre nőtt. A FISZ 2008-as drámapályázata keretében ismét villantani tudott, az első három helyezett munkája kivétel nélkül színpadra került. „Nehéz időszak volt” – meséli a FISZ-elnökként hat évig dolgozó Bednánics Gábor, aki előnyként éli meg, hogy nem volt személyesen érintett szépíróként, így nem kellett azt az elnöki teendőkkkel összeegyeztetnie. „Ma nincs könnyű dolga egy fiatal, pályakezdő szerzőnek, hisz' minden olvasó kritikus is egyben” – teszi hozzá.

Bednánics Gábor

Elnöksége alatt a szervezet megerősödött, a kuratóriumokban megbízhatóan szerepelt, ráadásul strukturálisan is tovább tudott lépni. Megtartotta a FISZ erős érdekvédelmi pozícióit, és a szervezet tagjaiért is sokat dolgozott. Bednánics másként lobbizott a szervezért, mint alapító elődje. Szerkezetileg és szakmailag tovább építette a FISZ-t, de nem tudott választ adni az összes irodalmi szervezetet terhelő problémára, a szakmai és egyben érdekvédelmi szerepből adódó kettős kihívásra. Ráadásul elnöksége évei alatt az irodalmi nyilvánosság online terei eltolódtak, ami tovább növelte a következő elnök feladatainak számát. Amennyiben a FISZ nem tud lépést tartani a mai elvárásokkal, könnyen csak érdekvédelmi szervezetté válhat az irodalmi közéletben. Ebben a nehézségben a FISZ osztozik a JAK-kal, hiszen általános probléma a megfelelő profil kialakítása.

A FISZ jelenlegi elnöke Kollár Árpád, akit 2010 októberében választott meg az 54 fős közgyűlés. Elmondása szerint számára motivációt jelent a költői és elnöki szerepkör összeegyeztetése, ugyanis ebből a feszültségből is energiákat tud meríteni. Az elnöki munka miatt jelentősen csökkenő szabadidejét koncentráltabban tölti írással. A FISZ első vidéki (vagy legalábbis nem agglomerációbeli) elnökeként Szegedről irányítja a szervezetet, hetente ingázik a fővárosba. Ma egy országos szervezet elnökeként vidéken is élhet, ami nem kis fegyvertény a hazánkra jellemző fővárosközpontúság mellett. Az elnöki posztra szintén pályázó Szalai Zsolt alelnökkel (aki nem mellesleg győri) és az elnökség tagjaival közösen dolgozik a FISZ ügyein. Kollár elmondta: öt pont a 2004-ben meghirdetett nagy sikerű pályázat vonzotta a FISZ közelébe, melynek keretében lírai kötetével elnyerte a megjelenés jogát. Előtte nem is ismerte a szervezetet. Maga is sokáig vonakodva tekintett minden csoportosulásra, de a barátok és a programok hatására belépett a FISZ-be. Aktivitását jól jelzik a Szegeden szervezett felolvasások és a délvidéki programok. Elnöki pályázatában kiemelte a további tehetségkutatók jelentőségét, és jelezte, hogy nagy hangsúlyt kíván helyezni a vidéki egyetemi városok irodalmi programjainak erősítésére is.

A szervezet életében széles teret szán az online közléseknek, ezért is tartja sajnálatosnak, hogy a FISZ internetes oldala jelenleg nem megfelelő színvonalon működik. Az egyesület egy teljesen új és profi honlapot tervez, amelynek megvalósulása pénzhiány miatt csak lassan halad előre. A pályázati rendszer ugyanis szinte kizárólag könyvek létrejöttét támogatja, amiből egy szervezet több feladatát nem is

tudja ellátni, így az ismertebbé váláshoz szükséges olyan menedzselési feladatokat sem, mint a könyvek elő- és (ami talán még fontosabb) utóéletének támogatása. „A FISZ elnökei eddig is társadalmi munkában dolgoztak” – teszi hozzá Kollár. Hosszú ideig a FISZ szerkesztői is ingyen végezték feladatukat, sőt a szerzői honorárium is csak az NKA-pályázatok kikötése miatt került a szerzőkhöz.

Kollár Árpád több támogatást szeretne a magyar irodalom egészének, hiszen a nemzeti kultúra és identitás erősítése pontosan az irodalom oldaláról tűnik viszonylag könnyen megvalósíthatónak.

Kollár Árpád

„A mai kultúraviták jellege és célja is más” – teszi hozzá Kollár. Munkáját az elnökséggel közösen végzi, így Szalai Zsolt alelnök felel a könyvterjesztésért, aki elnöki pályázatában egyébként éppen ennek a területnek a rendbetételét vállalta fel. Mészáros Márton a könyvkiadásért, Csepregi János a rendezvényekért felelős, míg Neszlár Sándor a pályázatokkal kapcsolatos teendőket látja el. A FISZ szűkös keretek közt, de igen aktívan igyekszik megvalósítani vállalt feladatait.

Falvai Mátyás, aki mindkét fiatal csoportosulás tagja és egyben a Hortus Conclusus sorozat szerkesztője, az irodalmi szervezetekről alkotott véleményét kérdésemre a következőképpen fejtette ki: „A JAK nagyobb múltú, nagyobb tagsággal rendelkező szervezet, ennek minden előnyét élvezve, ugyanakkor a FISZ-ben nagyobb a vidéki részvétel, amit feltétlenül értéknek tartok, és úgy érzem, a határon túli alkotókkal is élénkebb a kapcsolata. A JAK-ban a Budapest-központú szemlélet miatt háttérbe szorulnak a vidéken időről időre feltűnő írói csoportosulások, amelyek sokkal nagyobb figyelmet érdemelnének. Ugyanakkor a JAK senior tagjainak sikerei révén a mainstreambe

Egyben szeretne változtatni az írókról kialakult sztereotip képen, amely szerint azok mindig csak pályáznak és sohasem dolgoznak. Ez a rossz megközelítés rendkívül káros hatással van az irodalom társadalmi megítélésére.

Kérdésemre, hogy miként áll a FISZ–JAK eszmei vitához, Kollár csak legyint; szerinte évekkal ezelőtti címkézésről van szó, s a FISZ kezdeti problémái ma már nem igazán relevánsak. Egy szervezet vagy működik, vagy nem – ez a mérvadó számára.

jobban be van ágyazva, fiatalabb tagjain keresztül pedig a budapesti undergroundhoz, ehhez a roppant izgalmas színtérhez is erősebb a kötődése, bár e téren a FISZ is kezd egyre aktívabbá válni.”

A FISZ jövőjéről és a népszerűsítéséhez szükséges rendezvények hangoltságáról Falvai határozottan nyilatkozott: „Be kell látni, hogy a fiatal szerzők munkái még akkor is csak egy jól körülhatárolható, szűk réteget tudnának megszólítani, ha történetesen metróplakáton és magnum bannereken hirdetnénk őket, de ez tulajdonképpen nem baj. A probléma ott van, hogy ezt a bizonyos szűk kört sem sikerül mindig kellőképpen felcsigázni, vagy egyáltalán informálni a legújabb kiadványokról. Márpedig ezen a körön belül megvalósítható lenne az eladás növelése, hiszen általában 300–800 példányban megjelenő könyvekről beszélünk, és ennyi potenciális olvasó egészen biztosan van. Most az ő elérésükön dolgozunk.”

Pontosan emiatt véli úgy Falvai, hogy a könyvbemutatóknak, könyves rendezvényeknek eseményszámba kell menniük, a társművészeteket segítségül hívva komplex élményt kell nyújtaniuk, ami valós alternatívát jelenthet a kulturális termékek versenyében. A csökkenő olvasási kedv, az olvasás terének változásai mellett az a valódi kérdés, hogyan sikerül a fiatalokat bevezetni az irodalmi közéletbe.

Ugyanígy jelentős kérdés az is, hogyan tud a könyvkiadás kihívásaira választ adni egy-egy kis kiadónak megfelelő FISZ/JAK, ahol a hazai irodalmi elsőkötetések megjelenése csak a kiadói veszteséget növeli, de a feljük forduló figyelemdeficiten nem feltétlenül képes változtatni. Ma sokszor már a fiatal szerzők is inkább egy bejárattal kiadóval tárgyalnak, és a siker érdekében akár a több éves várakozást is vállalják. Amennyiben ehhez társítjuk a rendezvényszervezés és a marketingköltségek lehetetlen „no budget”-fogalmát, megkaphatjuk a mai kortárs írószervezeti könyvkiadás sanyarú helyzetének origóját. További nagy kérdés, hogy e szervezetek meg tudnak-e birkózni az internetes közeg gyors és naprakész reakcióigényével, és képesek-e a virtuális közösségi térben is láthatóvá és elérhetővé válni az érdeklődők számára.

A 2010-es Móricz-ösztöndíjak odaítélése kapcsán kialakult vita⁷ rámutat az internet erejére, s egyben lépésre készíti az átláthatóságért és a hitelességért dolgozó irodalmi szervezeteket is. Érdekvédelmi szervezetként leginkább nekik van lehetőségük tenni a tisztább

7 Lásd például a www.litera.hu/dosszie/moricz-osztondij-vita weboldalt.

viszonyok érdekében. Egy-egy botrány után mind a szervezetek delegáltjaiban, mind magukban a szervezetekben könnyen megrendülhet a bizalom, aminek helyreállítása rendkívüli energiákat emészt fel, s hiánya az egész közösség perifériára sodródását eredményezheti.

Minden nagy, országos irodalmi szervezet az esemény/kötet/presztízs hármasságát megvalósító szervezeti működés felől a másodlagosabb jellegű kiszolgáló/támogató/háttér szerepkör felé mozdul el, amire a FISZ–JAK párosnak is mielőbb hiteles választ kell adnia. A fiatalok irodalmi szervezeteinek fel kell ismerniük a közösségi kooperálás jelentőségét, amelynek révén lehetséges megszerezni mindazt a technikai és gazdasági tudást, amit más tevékenységű civil szervezetek már régóta kihasználnak, folyamatos és látványos kísérletekkel mutatva be magukat újra és újra a közönségnek.

Amíg persze a FISZ anyagi források felett diszponálhat, amíg kurátorai révén beleszólása van a Márai-programba és egyes állami díjak odaítélésébe, addig a jelentősége sem fog csökkenni az elkövetkező években. Kérdés azonban, hogy érdekvédelmi szerepe mellett hogyan tud majd a továbbiakban szakmai szempontból is erősödni – ez a mostani elnök és elnökség felelőssége. Az pedig, hogy miként tud megújulni a FISZ és a többi irodalmi szervezet, hogy lehetséges-e egyáltalán a megváltozott körülmények között a kulturális piac hagyományos szereplőinek újrapozicionálása, az elkövetkező évek nagy kérdése lehet.

APROPÓ

Vass Norbert

PAPÍRTARAJ

Gondolatok a magyar punkkönyvekről

„A punk nem halt meg!” – tájékoztatnak a tűzfalakra itt-ott helyesírási hibákkal, kusza írásképpel, egyre kevesebb meggyőződéssel fújt jelszavak. A takarékosabb ellenállók alkoholos filccel kanyarítanak bekarikázott A betűt a HÉV-szerelvények üléstámláira, hogy a főváros környékére is eljuttassák archontalansági vágyukat. Az üzenet harminc esztendeje mit sem változott. Vizuális, zenei, gazdasági, társadalmi közegünk viszont igen sokat. Manapság az számít kivételesnek, ha a metrón nem utazik velünk mohikánfrizurás fiatal, ha a zenei fesztiválok alkalmával nem ordít negyvenezer torok a nagypapakorú, hiányos hajzatú geronto-forradalmárokkal, ha nem lejmol kannás borra valót az aluljáró tarka jelvényekkel és felvarrókkal ékesített népe. A punkot – míg világvége-extázisban pogót táncolt egy rosszul világított, dohos pinceklubban – elfelejtették értesíteni, hogy a mulatság véget ért. Vagy talán éppen a saját maga keltette hangzavarban nem hallotta a gongszót: egy korszak lezárult? Így aztán a punk jó ideje hiteltelen és érvénytelen. Valóban nem halt meg, viszont megváltozott, átalakult, alkalmazkodott. És egy ifjúsági ellenkultúra esetében ez sokkal súlyosabb diagnózis az elmúlásnál. Aki manapság punkkoncertre vált jegyet, az vagy szeszgőzben nosztalgiazó nyugdíjasklubban találja magát, vagy pedig idétlen, kimódolt, trendire nyírt, Gucciba bújt műanyag-hőbörgőket lát a színpad előtt vonaglan. Valami odaveszett, ez kétségtelen. A kérdés csak az: vajon rekonstruálható-e két nemzedék távolából a magyar punk születése, hangulata? Visszaadható-e papíron az íze, a zaja? Jelen írás arra tesz kísérletet, hogy visszatekintszen a magyar punk hőskoráról könyvformában megjelent írásművekre, ezáltal felvázolja a mítoszteremtő vagy éppen a realitásvágyó emlékezés lehetőségét.